

JOURNAL OF ART, CULTURE AND MEDIA STUDIES

VOLUME-1, ISSUE-3, 2026

Interpretation of the characteristics of the works of Johann Sebastian Bach by various performers

Abdullayev Nodir

Master's Degree, 2nd year student, State Conservatory of Uzbekistan.

Abstract

The article examines the interpretation of the compositions of the renowned composer Johann Sebastian Bach by various performers. The fact that Bach's compositions have been reworked by artists of different periods and styles demonstrates their universality and creative significance. The study analyzes the performance characteristics of Bach's works from the Baroque era to modern interpretations. In addition, performances by various musical instruments and orchestras are examined, with particular attention given to certain elements of musical expression.

Keywords: Johann Sebastian Bach, Baroque, interpretation, performance style, musical interpretation, instrumental performance.

Annotatsiya. Maqolada taniqli bastakor Iogan Sebastyan Bax kompozitsiyalarining turli ijrochilar tomonidan talqin qilinishi ko'rib chiqiladi. Bax kompozitsiyalarining ko'p davr va uslubdagi rassomlar tomonidan qayta ishlangani uning universalligi va ijodiy ahamiyatini ko'rsatadi. Tadqiqotda Baxning barokko davridan to zamonaviy versiyalarigacha ishlash atributlari ko'rib chiqiladi. Bundan tashqari, turli cholg'u asboblari va orkestrlar ijrosi tahlil qilinadi, bunda asosiy e'tibor musiqiy ifodaning ayrim elementlariga qaratiladi.

Kalit so'zlar: Bax, barokko, talqin, ijro uslubi, musiqiy talqin, cholg'u ijrosi.

Kirish. Iogann Sebastyan Bax (1685–1750) jahon musiqa tarixidagi muhim bastakordir. Uning asarlari nafaqat barokko davrining cho'qqisini, balki keyingi davrlarda ijrochilar tomonidan doimiy ravishda talqin qilingan durdona asarlarini ham ifodalaydi. Bax ijodi o'zining murakkab polifonik tuzilishi, chuqur ijodiy mazmuni va

JOURNAL OF ART, CULTURE AND MEDIA STUDIES

VOLUME-1, ISSUE-3, 2026

ijro variantlarining keng doirasi bilan ajralib turadi. Ushbu maqolada Bax asarlarining turli davrlardagi ijrochilar tomonidan talqin qilinishi, ijro amaliyotining evolyutsiyasi va zamonaviy usullarning kiritilishi tahlil qilinadi. 1829-yilning muborak juma kuni Berlinda Feliks Mendelson Bartoldi tomonidan “Avliyo Metyu ehtiros” asarining zafarli reintroduksiyasidan so‘ng, musiqiy ifoda san’atining eng yirik san’atkorlaridan birining kompozitsion merosi professional va oddiy tomoshabinlarni hayratga soldi. Bu monumental asar sezilarli darajada qisqartirilgan shaklda ijro etilgani uchun butunlay namoyish etilmadi; Shunday bo'lsa-da, bu to'liq bo'lmagan versiya ham dunyoviy, ham professional auditoriyaning qiziqishini o'ziga tortdi va keng omma uchun notanish kompozitsion elementlarni ta'kidladi. Musiqa tarixidagi ushbu muhim kundan boshlab musiqachilar ham, musiqa nazariyotchilari ham Iogan Sebastyan Baxning hissalarini hurmat bilan e'tirof etishdi.

Bax kompozitsion merosidan ilhomlanib, ular keyingi avlod kompozitorlaridan o'z asarlari uchun yangi impulslar izladilar. Chuqur hurmat va kamtarlik bilan uning musiqashunoslari nafaqat musiqiy, balki qadimgi dunyo bilimlaridan, ham ko'pincha uzoq va noto'g'ri tushunilgan ruhiy olamdan kelib chiqadigan chuqur falsafiy xabarni ochib berish uchun yangi sirlar va jumboqlarni ochish uchun innovatsion kompozitsion echimlarni izlaydilar. Shu nuqtai nazardan, chex musiqashunosi Jiří Fukačning "Baxni o'z davrining ob'ektivi bilan tekshirish kerak va biz uning musiqiy tuzilishini oldingi, o'rnatilgan tizimlar asosida tahlil qilishdan boshqa ilojimiz yo'q" degan fikriga murojaat qilish o'rinli. Bax ijodining qayta tiklanishi 1829-yilda “Avliyo Metyu ehtiros”ining qayta tiklanishi bilan bog‘liq bo‘lishiga qaramay, uning ijodi tarix davomida professional musiqa doiralari orasida izchil e’tirof etilgani tarixiy haqiqatdir. Vena klassitsizmi davridagi bastakorlar ham Bax ijodi bilan tanish edilar. Vena shahrida uning kompozitsiyalari doimiy ravishda graf Gotfrid van Svitten (1733-1803) tomonidan o'tkazilgan, taniqli Vena musiqachilari va shaharning ijtimoiy va san'at

JOURNAL OF ART, CULTURE AND MEDIA STUDIES

VOLUME-1, ISSUE-3, 2026

sohasining taniqli namoyandalari ishtirok etgan shaxsiy kontsertlarda namoyish etilgan. Graf Sviten Iogann Sebastyan Baxning kompozitsiyalarini qo'llab-quvvatladi, bu keyinchalik Vena klassitsizmi arboblari, jumladan Jozef Gaydn, Wolfgang Amadeus Motsart va Lyudvig van Betxoven asarlariga ta'sir ko'rsatdi. Betxoven yoshligidanoq "Xo'shqin Klavier"ning ikkala jildini yaxshi bilgan va ularni tez-tez ijro etgan. Shunga qaramay, Baxning Avliyo Metyu ehtirosining keyingi ijro etilgan sanasi ahamiyatlidir, chunki bu uning tarixiy musiqaga va deyarli noma'lum bastakorlarning kompozitsiyalariga bo'lgan qiziqishi ortib borayotganidan dalolat beradi. O'n olti Baxning fe'l-atvorining yorqinligi uning o'limidan o'n yillar va asrlar o'tib ham ijrochilar o'rtasidagi tendentsiyalarni shakllantirishda davom etuvchi va 19-asrning o'rtalaridan boshlab hammuallif bo'lib xizmat qiladigan musiqa tarixiga ishining doimiy ta'siridadir. Baxning ijodi an'anani qamrab olganligi shubhasiz. Musiqachilikning uzoq yillik oilaviy tarixi, uning turli shakllarida musiqachi kasbi avloddan avlodga o'tib kelgan, bu oila o'nlab yillar davomida ishlab kelgan va uning madaniy va intellektual muhitini o'zlashtirgan Tyuringiya mintaqasida ildiz otgan. Iogan Sebastyan Bax barokko falsafasiga asoslangan ushbu an'analarning cho'qqisini ifodalaydi va kelajak avlodlarga ilhomlantiruvchi ta'sir ko'rsatadi.

Bax oilasining musiqiy aloqalari Turingiya bo'ylab yaqqol namoyon bo'ladi, ular 200 yil davomida musiqaning barcha sohalarida - dunyoviy, shahar, ma'naviy va cherkov an'analari o'z ichiga olgan muhim musiqiy ishtirokni o'z ichiga oladi. Ohrdudfa o'zining akasi Iogann Kristof (1671 - 1721), taniqli organist va bastakor Iogan Paxelbel (1653 - 1706) shogirdi bo'lgan Iogann Sebastyan Baxning tadqiqotlari bilan yakuniy aloqasi diqqatga sazovordir. Iogann Sebastyan Bax butun kompozitsiyalari davomida o'zidan oldingi o'tmishdoshlari, xususan, 1665 yildan boshlab Eyzanaxda organist, klavesin, saroy dirijyori va bastakor bo'lib xizmat qilgan Iogan Kristof Bax (1642–1703) tomonidan o'rnatilgan tamoyillarga amal qildi. Shu tarzda, Iogan

JOURNAL OF ART, CULTURE AND MEDIA STUDIES

VOLUME-1, ISSUE-3, 2026

Sebastyan Bax "musiqiy intellektning cho'qqisini qo'llab-quvvatladi", bu uning kompozitsiyalarida yorqin aks etdi. Iogan Sebastyan Baxning intellektual, kompozitsion evolyutsiyasi va diniy tuyg'usi reformatsiyaning asosiy nuqtasi bo'lgan Tyuringiya muhiti tomonidan sezilarli darajada shakllangan. Shunisi e'tiborga loyiqki, u Martin Lyuterdan 200 yil oldin Eyzenaxdagi xuddi shu lotin maktabida o'qigan. Bundan tashqari, u Ohrdruffda pravoslav lyuteran teologiyasi bo'yicha o'qishni davom ettirdi. Lüneburgda o'qigan yillar Bax xarakterining rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shdi, chunki u gumanistik va ilohiyot fanlari bilan bir qatorda matematika, mantiq, ritorika, fizika, tarix va nemis adabiyoti bilan shug'ullangan. Baxning kompozitsion evolyutsiyasi oldingi avlodlarning ham, uning zamondoshlarining ham ta'sirini o'z ichiga oladi. Uning zamondoshlaridan hech biri J. S. Bax kabi muhim kompozitsion yutuqlarga erishmagan. Uning zamondoshlarining aksariyati 20 dan 25 yoshgacha kompozitsion uslubni o'rnatdilar, ular asosan o'z faoliyati davomida saqlab qolishdi. Bax o'zining ko'plab zamondoshlariga qaraganda yuqori musiqiy ma'lumotga ega edi. U ham tarixiy musiqiy asarlar, ham zamondoshlarining asarlari haqida ma'lumotga ega edi va u o'z tushunchasini oshirish uchun keng qamrovli o'rganish sayohatlarini boshladi. Eng muhim jihat uning Lyubek shahriga sayohati bo'lib, u erda u taniqli musiqa arbobi Ditrix Buxtehude (1637-1707) qo'lida tahsil olgan va bu uning keyingi o'sishiga chuqur ta'sir ko'rsatgan. Butun umri davomida Bax Muhlxauzendagi faoliyati davomida o'rnatgan maqsadi – Endzvek yoki “Musiqani Xudoning ulug'vorligi uchun tartibga solmaslik” maqsadiga amal qilib, musiqiy ifodaning yangi yo'llarini izladi. Nemis musiqasi an'anasi Iogann Sebastyan Baxga o'qish davomida sezilarli ta'sir ko'rsatdi, bu islohotni Martin Lyuterning hurmatli hamkori va do'sti Filipp Melanxton qo'llab-quvvatlagan evangelist ta'lim falsafasining asosiga aylandi. Baxning gimnaziyadagi ta'limi trivium va kvadrivium tamoyillariga asoslanib, uni grammatika, dialektika, ritorika, arifmetika, geometriya, astronomiya va musiqa bilimlari bilan qurollantirdi. Shu tariqa u nemis

JOURNAL OF ART, CULTURE AND MEDIA STUDIES

VOLUME-1, ISSUE-3, 2026

bastakorlarining kontinuumiga qo'shilib, markaziy va shimoliy nemis barokkosining tarixini belgilovchi o'ziga xos estetik g'oyalar ta'sirida bo'ldi. Bax o'z kompozitsiyalariga bevosita ilohiyot ta'sirida bo'lgan va tabiatan unga bo'ysunuvchi nemis musiqiy mafkurasining barcha oqimlarini birlashtiradi. U Lyuterning musiqa va uning inson mavjudligi va jamiyatdagi roli haqidagi qarashlari bilan shakllangan.

Matematika va raqamlar nemis barokko falsafasining ajralmas qismi bo'lib, "Xudo dunyoni raqamlar, uyg'unlik va muvozanatga ko'ra yaratgan" degan asosiy teologik ta'kidga asoslanadi. Matematika va uning tamoyillari musiqiy kompozitsiyalarni o'ziga xos tuzilish va mantiqiy konstruktsiyaga ega bo'lib, ko'pincha stilistik qarama-qarshiliklarni o'z ichiga oladi. Barokko davrining uyg'unligi matematik tamoyillarga va raqamli qiymatlarning ahamiyatiga amal qiladi. Nemis barokko falsafasida musiqiy idrokning to'rt darajasidagi uyg'unlik asosiy hisoblanadi: Kosmologik - uyg'unlik tartib, nisbatlar, raqamlar va miqdor bilan belgilanadi; Ritorika - uyg'unlik so'zlarning ahamiyatini belgilaydi; Natural-falsafiy - uyg'unlik hissiyotlar va temperament nazariyasiga tayanib, insonning aqliy jarayonlariga ta'sir qiluvchi kuchlar ta'sirida; Teologik uyg'unlik Muqaddas Uch Birlik kontsepsiyasiga tegishli bo'lgan "Trias harmonica" tamoyillaridan kelib chiqadi. Baxning musiqiy kontsepsiyasida raqamlar va ularning ramziyligi boshqa bastakorlarning asarlariga qaraganda ancha katta ahamiyatga ega. Bax kompozitsion metodologiyasining bu jihati murakkab bo'lib, davom etayotgan musiqiy tadqiqotlarning diqqat markazida bo'lib, yangi topilmalar va talqinlarni keltirib chiqaradi. Raqamli qiymatlar va ularning belgilarining Iogann Sebastyan Bax kompozitsiyalariga ta'siri bo'yicha istiqbollar sezilarli darajada farq qiladi va tez-tez bir-biriga zid keladi. Ko'p hollarda Iogann Sebastyan Bax tinglovchilar e'tiboridan chetda qoladigan o'z belgilarini ishlab chiqdi. Ular bilan shug'ullanish uning kompozitsiyalarida musiqiy materialni tashkil qilishni chuqurroq tushunish uchun zarurdir. Tinglovchi turli belgilarni olmagan. "Ularning

JOURNAL OF ART, CULTURE AND MEDIA STUDIES

VOLUME-1, ISSUE-3, 2026

ahamiyati mavhum emas, balki kontekstda edi." Nemis barokko musiqasida arxitektura va musiqa o'rtasida sezilarli bog'liqlik mavjud, shuning uchun "musiqa arxitekturasi" atamasi qo'llaniladi. Metteson musiqiy asarlarning rivojlanishida geometrik va arifmetik korrelyatsiyalarga aniq murojaat qiladi. 36 Bax ijodi bo'yicha zamonaviy nufuzli shaxs Martin Gek Goldberg Variatsiyalarining tuzilishini absolyutistik davlat yoki barokko qirollik bog'ining tashkil etilishiga o'xshatadi. Nemis barokko asarlarining yaratilishi Aristotelning ritorika – dispositio tamoyillariga asoslanadi. Nemis barokko tafakkuri ritorik tamoyillarni va hissiyot falsafasini chuqur tan oladi. Biroq, bu tushunchalar Evropadagi boshqa barokko musiqa markazlariga qaraganda Markaziy va Shimoliy Germaniya Barokkosida nemis bastakorlik amaliyotiga sezilarli darajada katta ta'sir ko'rsatadi.

O'rta va Shimoliy nemis barokkosi birinchi navbatda ilohiyot bilan bog'liq bo'lib, kompozitorlarning ko'plab musiqiy texnikasi bevosita unga bo'ysunadi. Ilohiyot va musiqa o'rtasidagi munosabat Iogann Sebastyan Baxning kompozitsiyalarida aks ettirilgan va uning asarlarini baholashda buni chuqur tan olish kerak. Bastakorning Avliyo Tomas cherkovida ko'zga ko'ringan kantor bo'lgan davrda cherkov va dunyoviy musiqa o'rtasidagi farq sezilarli darajada yo'qola boshladi, bu Lyuterning barcha musiqa ilohiy irodadan kelib chiqadi degan tushunchasini aks ettirdi. Martin Lyuterning musiqaga bo'lgan qarashlarining ta'siri nemis musiqasida Iogannes Valter, Maykl Praetorius, Geynrix Shyuts, Iogann Hermann Sheyn, Samuel Sheydt, Iogann Rozenmyuller, Ditrix Buxtehude, Iogan Georg Pachel, Yoxann Böhten, Yoxann Pachelle kabi bastakorlarni bog'laydigan kontseptual rivojlanish uzluksizligida yaqqol namoyon bo'ladi. Kuhnau va Georg Filipp Telemann. Lyuterning musiqaga bo'lgan qarashlari va unga reformatsiyaning ta'siri Iogann Sebastyan Bax ijodi bilan yakunlandi. U bu g'oyalarning "kulminatori", Lyuter tushunchalari chuqur amalga oshirilgan yakuniy bastakor, Lyuterning fikrlari va musiqasi to'liq va mukammal birlikka erishgan

JOURNAL OF ART, CULTURE AND MEDIA STUDIES

VOLUME-1, ISSUE-3, 2026

so'nggi bastakordir. Baxning ishi Lyuteran musiqa tarixini to'liq qamrab oladi, u pravoslavlik bilan yakunlanadi va yakunlanadi. Nemis barokkosi davrida Lyuterning so'z va musiqa birligi haqidagi nazariyasi sezilarli darajada rivojlanib, keyingi bir qancha musiqiy rivojlanishlarga ta'sir ko'rsatdi. Nemis barokko musiqachilarining tafakkuriga chuqur ta'sir qilgan kontseptsiya, shubhasiz, Lyuterning ilohiyot va musiqaning ekvivalentligi haqidagi tushunchasidir. J. Valter bu tushunchalarni birinchi marta 1538 yilda ifodalagan, keyinchalik Andreas Verkmeyster (1645-1706) tomonidan qabul qilingan va u shunday degan: "... biz ilohiyotning musiqa bilan qanday bog'langanligini ham ko'rishimiz mumkin". Qirq to'rt. Ilohiyot va musiqaning uyg'unligi shundayki, mohir bastakor voizga o'xshatiladi. Nemis barokkosi Lyuterning musiqaga bo'lgan qarashlarini, jumladan, qo'shiq aytishning ahamiyati, raqsni baholash va musiqani ijod elementi sifatida ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi. Bax ijodi barcha jabhalarida lyuteranlik e'tiqodi tamoyillari va uning musiqaga bo'lgan qarashlariga asoslanadi. Bu Baxning basso continuo bilan aloqasi haqidagi so'rovlarda ham yaqqol namoyon bo'ladi, uni quyidagi bayonotda qisqacha ifodalash mumkin: "... yaxshi uyg'unlik Xudoning ulug'vorligiga xizmat qiladi, lekin u bo'lmagan joyda u shaytonga xizmat qiladi." Lyuteran nemis Injilining mohiyatini musiqaga aylantirishda Baxdan sezilarli darajada oldin bo'lgan bastakor X.Shyuts; bu borada Bax Schutzning bevosita vorisi hisoblanadi. Bax nafaqat Shyutsning badiiy va falsafiy-teologik ambitsiyalarining din va musiqa integratsiyasining davomi, balki Lyuterning musiqa evolyutsiyasiga ta'siri cho'qqisini ham ifodalaydi. Ilohiyotshunos tarixchi Geynrix Bornkamm Lyuter va Baxni teng tekislikka qo'yishi, shubhasiz, tasodif emas. Bax kantatalari yoki ehtiroslarining har biri Lyuter dunyoqarashining bir jihatini tinglovchiga yetkazadi. 53 U Lyuterning musiqa sohasiga intellektual ta'sirining 200 yillik merosini tushunadi; Bax kompozitsiyalari Lyuter islohotining musiqiy emblemasi - xoral merosini o'zida mujassam etgan, bu uning vokal va cholg'u asarlari uchun ilhom manbai bo'lib xizmat

JOURNAL OF ART, CULTURE AND MEDIA STUDIES

VOLUME-1, ISSUE-3, 2026

qiladi. Xoral Baxning abadiy ilhom manbai bo'lib xizmat qildi. U xorni doimiy ravishda qayta ko'rib chiqdi va uni tobora ko'proq yangi takrorlashlarga aylantirdi, go'zallikni oshirish uchun doimiy ravishda marvaridni yaxshilaydigan zargarga o'xshab, lekin doimo qoniqmagan. Baxning xorlarni uyg'unlashtirishi ularning matn teologik va falsafiy ahamiyatiga asoslanadi.

Bax bo'yicha taniqli mutaxassis Martin Gek shunday savolni qo'yadi: "Bax chuqur ta'sirli va axloqiy ahamiyatga ega musiqa yaratish qobiliyatini qayerdan olgan?" Bir vaqtning o'zida u o'ziga javob berdi: "Lyuterning liturgiyasini kuchaytiradigan kompozitsiya texnikasiga bo'lgan ajoyib qobiliyati tufayli". Baxning ishini tushunish uning lyuteran islohoti an'alariga rioya qilgan holda e'tiqod bilan munosabatlarini tekshirishni talab qiladi. Shunga qaramay, biz uni hech qachon to'liq anglay olmaymiz.

Xulosa. Bax asarining turli ijrochilar tomonidan turlicha talqin qilinishi uning universalligini tasdiqlaydi. Barcha davrlar ijodkorlari bastakor asarlarini o'ziga xos metodologiyalar orqali talqin qilgan bo'lsalar-da, ular birgalikda Baxning musiqiy merosini kuchaytirdilar. Zamonaviy texnologiyalar va innovatsion ijro usullari Bax kompozitsiyalariga yangicha mazmun baxsh etganiga qaramay, ularning asosiy musiqiy qiymati saqlanib qolmoqda. Bu Bax ijodining abadiyligini va musiqachilar tomonidan doimiy ravishda qayta izlanishini asoslaydi. Iogann Sebastyan Bax davr ta'sirini sintez qilish va ularni o'z kompozitsiyalarida qo'llash orqali zamonaviy auditoriya bilan sezilarli darajada rezonanslashadigan intellektual va ma'naviy jihatdan uyg'un musiqiy merosni yaratdi. Unga, ayniqsa, sevgi nazariyasi va uning chambarchas bog'liq bo'lgan musiqiy ritorika bilan ifodalangan zamonaviy musiqiy poetikaning har tomonlama bilimi, shuningdek, O'rta va Shimoliy nemis barokkosining o'zaro bog'liq xususiyatlari, jumladan, matematika, me'morchilik, so'z va musiqa birligi ta'siri yordam berdi. J. S. Bax protestant musiqasining nufuzli bastakori hisoblansa-da, u G'arb sivilizatsiyasining ikkita asosiy konfessiyalari o'rtasidagi tafovutlarni engib o'tib, haddan tashqari

JOURNAL OF ART, CULTURE AND MEDIA STUDIES

VOLUME-1, ISSUE-3, 2026

konfessiyaviy maqomga erishdi. Bastakorning chuqur insonparvarlik mazmuni J. S. Bax ijodini butun insoniyat uchun universal qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati :

1. Besseler, H. (1978). Aufsätze zur Musikästhetik va Musikgeschichte. Leyptsig: Verlag Philipp Reclam jun.
2. Bukofzer, M.F. (1986). Barokko davrida musiqa. [Barokko davridagi musiqa]. Bratislava: Opus.
3. Burlas, L. (2000). Yevropa musiqa nazariyasi tarixi. Yevropa musiqa nazariyasi tarixi. Žilina: Žilina shahridagi Žilina universiteti, Tabiiy fanlar fakulteti musiqa fakulteti.
4. Dammann, R. (1984). Der Musikbegriff im Deutschen Barock. 2-nashr. Laaber: LaaberVerlag.
5. Fukač, J. (1988). Zur Entwicklung des analytischen Verständnisses für Bax. In: Bericht über die Wissenschaftliche Konferenz, Leipzig 1985. Leipzig: VEB Deutscher Verlag für Musik, pp. 169 – 172.
6. Gabriel, J. (1992). J.S.Bax va G.F.ning hayoti davomida Germaniya va Angliyadagi falsafiy tafakkur. In: Prof. fan doktori. Rudolf Pečman, fan doktori. va boshqalar: Handel va Bax. Ularning ishlarining bugungi kontseptsiyasi haqida [Händel va Bax. Ularning asarlarini zamonaviy tushunish haqida]. 1985-yil 30-31-may kunlari Brno shahrida bo‘lib o‘tgan konferentsiya materiallari. Brno, pp. 11 – 22.
7. Gek, M. (2000a). "Denn alles findet bei Bach statt" - Erforschtes und Erfahrenes. Shtutgart; Veymar: Verlag J.B. Metzler.
8. Gek, M. (2000b). Iogann Sebastyan Bax. 6-nashr. Reinbek bei Gamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, 2000 yil.
9. Seeger, H. (1981). Musiklexikon A-Z. Odamlar. 1-nashr. Leyptsig: VEB Deutscher Verlag für Musik.
10. Shvaytser, A. (1977). Iogann Sebastyan Bax. 13-nashr. Leyptsig: VEB Breitkopf va Härtel Musikverlag.
11. Zavariskiy, E. (1971). Iogann Sebastyan Bax. 1-nashr. Bratislava: Opus.

